

Szent József-kápolna a kórház területén

Elvesztett Ungvár

Az ungvári Kapos utcai kórház története, amelyben jelenleg a Novák Endre nevét viselő Kárpátaljai Megyei Klinikai Kórház található, nagyon gazdag. De most nem erről írunk, hiszen 2015 novemberében került bemutatásra egy nagyszerű mű – az intézmény több kötetes dokumentumtörténetének első kötete.

A kórházkomplexumnak a város számára sajnos elvesztett egyik épületéről, a szellemi központjáról – a Szent József-kápolnáról lesz szó, amelyet a Szovjetunióban orvostanhallgatói nagyteremmé alakítottak át. Nincs sok információ róla, így az a kevés, amit szinte morzsánként gyűjtöttük össze, a legjobban a megyei kórház nemrégiben megnyitott történeti múzeumának kiállításában tükröződik.

Turák József, a kórház égési osztályának helyettes vezetője szabadidejében ennek a múzeumnak a kialakításával foglalkozik, információkat gyűjt a kórház történetéről. Megmutatta nekünk számos egyedi fényképmásolatát, amelyeket a Páli Szent Vincéről Nevezett Szatmári Irgalmas Nővérek társulatának engedélyével készítettek és mutattak be a múzeumban, amely társulatnak jelenleg Szlovákiában Rózsahegy (szlovákul Ružomberok) városban található a tartományközpontja. Egykoron épp a kedves nővérek kezdeményezték a kápolna építését az ungvári kórház területén.

Szova Péter az Ungvár múltja című 1937-es könyvében megemlíti, hogy 1879-ben az ungvári kórházban a betegek gondozását a Páli Szent Vincéről Nevezett Szatmári Irgalmas Nővérek szerzetesrendre bízta, amellyel erről szerződést kötöttek. Épp Novák Domitilla, az irgalmas nővérek igumenje erőfeszítéseinek köszönhetően épült fel 1900-ban a római katolikus kórházi kápolna, ahol az uniátus egyházak képviselői is tarthattak misét.

A kórházi múzeum pontosabb adatokkal rendelkezik. Azok szerint Domitilla szerzetesnő még az 1890-es években megalapította az Ungvári Közkórház Kápolnájának Alapját, ahová a jótékonykodók adományozhattak. Ezeket az összegeket Domitilla bankban helyezte el, és sikeresen megsokszorozta, így néhány év alatt 14 ezer korona gyűlt össze. Az összeget átadta a városnak a kápolna megépítésére, amelyhez a hatóságok az 1900. március 16-i 29. számú határozattal 139 négyzetméternyi földterületet utaltak ki azzal a feltétellel, hogy a kápolnában egyelő jogosultsággal szolgálnak majd a római katolikusok és a görögkatolikusok. Ugyanabban az évben a kápolna felépült és felszentelték. Egyébként saját ingatlanszámmal is rendelkezett – 1506 (a kórházi épületek akkori száma 701 és 702 volt, mivel akkoriban a város összes épületének egységes számozása volt, és nem külön utcánként). A kápolna falára kihelyezett öntött szám csodálatos módon a mai napig megőrződött. Egykoron Anatolij Kovalev találta meg, aki az 1981–1984-es években volt a kórház vezetője. A táblát átadta a kórházi múzeumnak. Amikor új kápolnát építettek a területen, a számot benne helyezték el – az elvesztett épület emlékére.

A kápolna múlt század eleji működéséről nem sokat tudunk. A kutatók megállapították, hogy 3 pap szolgált ott: római katolikus, görögkatolikus és református. A kápolnában miséket és istentiszteleteket tartottak, amelyekre az apácák és kórházi betegek mellett a város lakosai is eljártak. Még a papok éves díjáról is vannak adatok. Így 1927-től 1930-ig a kórház a római katolikus papnak fizetett a legtöbbet. Az évi díja 3000 korona volt, további 400 koronát kapott a kántor. A görögkatolikus pap kevesebbet – 2200 koronát – kapott a három év alatt, mint kollégája, de a kántornak ismeretlen okok miatt többet fizettek – 600 koronát. A református papnak volt a legalacsonyabb fizetése – évente csak 1000 koronát kapott, a kántor pedig 320-at.

A kápolna számára a legnehezebb idők a szovjethatalom Kárpátaljára történő eljövételével kezdődtek. Az új főorvos kezdetben elrendelte a vallási tárgyak eltávolítását a kórház minden helyiségéből, megtiltotta az egyház képviselőinek a betegek látogatását, és bezárta a kápolna ajtaját azok előtt az ungvári lakosok előtt, akik nem voltak a kórház páciensei. Ez volt az első lépés a kápolna megsemmisítése felé, bár akkoriban még nem azt sújtotta, hanem az alapítóit.

Azt mondják, hogy az apácákat, akik sok éven át gondozták a betegeket, erősen elnyomták. Tilos volt viselni a szokásos szerzetesi ruháikat, egy szobába költöztették össze őket (addig külön szobában éltek), és nyomatékosan azt kérték tőlük, hogy hivatalosan helyezkedjenek el egészségügyi nővéri állásba. Vagyis nyíltan nem üzték ki őket a kórházból, de kitartóan mindent megtettek annak érdekében, hogy az élet- és munkakörülményeik elviselhetetlenek legyenek. Sok apáca ezután elutazott Szlovákiába. De voltak olyanok is, akik maradtak, ruhát cseréltek, majd évekig a kórházban dolgoztak, és a legjobb ápolóknak számítottak.

A kápolnára szintén szomorú sors várt. Az utolsó szolgálatot 1948. február 2-án tartották ott, majd az akkori főorvos, Olekszij Nyizsnyik parancsára a kápolnát bezárták, a keresztet eltávolították, és helyette egy vörös zászlót tűztek ki. Jurij Turjanica helytörténész egy nővértől értesült erről a napról, aki akkoriban a kórházban dolgozott. A nő már nagyon idős volt, amikor mesélte, de tisztán emlékezett a szörnyű eseményre, amely aznap történt. Azt mondta, hogy az a férfi, aki eltávolította a keresztet a kápolnából, elvesztette az egyensúlyát és leesett. Az egész kórházi személyzet összefutott hozzá, de a férfi életben volt, sőt, felállt és elment. De két hét múlva a kórházban mindenki csak arról beszélt, hogy a férfi hirtelen meghalt.

Az esetet napjainkban hivatalosan nem erősítették meg, és a dokumentumokban sem találtak erről semmilyen információt. A régóta ott dolgozók megemlékeztek, hogy később, 1965-ben az orvostanhallgatókat kényszerítették a kápolna lebontására, mert senki sem akarta elvégezni ezt a munkát. Gyakorlatilag csak a fundamentum és a régi lábazat egy része maradt meg. A helyén egy vadonatúj épület jelent meg, amelyet bárki láthat, ha belép az udvarba a kórház központi bejáratán. Most az Ungvári Nemzeti Egyetem Biokémiai Tanszéke van ott és az orvostanhallgatói nagyterem. És az épület egyszerű építészeti stílusa egyáltalán nem emlékeztet arra, hogy egykoron templom volt.

Ezzel valószínűleg vége lenne a kápolna történetének, ha néhány évvel ezelőtt a megyei kórház főorvosa, Jacina György nem kezdeményezte annak helyreállítását. Természetesen senki sem kezdte átépíteni az orvostanhallgatói termet templommá – találtak egy másik helyet a kápolna számára, amely külsőre nagyon hasonlít a történelmi elődjére. 2014 októberében szentelték fel öt felekezet képviselői, ugyanakkor aláírtak egy memorandumot is, miszerint mindegyik felekezet meghatározott rendben szolgálhat itt. Ma a kápolna a kórház területén mindennap reggeltől estig nyitva van. Itt már nem búcsúztatják halotti énekkel, mint korábban, a kórházban elhunyt betegeket. Most a betegek és hozzátartozóik támogatására szolgál a nehéz időkben, reményt ad a gyógyulásra és a saját erejükbe vetett hitet ad nekik.

*Tetyana Literáti: Pro Zahid/
Rehó Viktória*

Forrás: <https://karpataljalap.net/2019/10/13/szent-jozsef-kapolna-korhaz-területen>